

העתידין דר' דוד פסיג מדווח על העתיד

דוד פסיג, בעל תואר שלישי בחיזוי מאוני' מינסוטה שבארה"ב מתמחה בחיזוי טכנולוגי. דר' פסיג הוא ראש המוקד לטכנולוגיה ותקשורת באוני' בר אילן החוקר ומלמד עתידים טכנולוגיים שונים והשפעתם על החברה, הכלכלה וההון האנושי העתידי. דר' פסיג עוזר לארגונים לעתיד את תהליכי קבלת ההחלטות בעזרת טכניקות חיזוי.

<http://www.passig.com>

אורסט מגזין למנהלים מצליחים — טור # 10 אפריל 2002

אני עתידן אופטימי

מדוע חלק מהעתידנים אופטימיים וחלק פסימיים?

לא מעט אנשים המומים מהגישות האופטימיות על העתיד אותם אני מציג בהזדמנויות שונות. יש האוזרים עוז לשאול אותי איך אני יכול להיות אופטימי כאשר הבעיות שהעתיד יכול לזמן לנו הן כה חמורות. יש גם המטיחים נגדי שאני נוטה לטמון את הראש באדמה. לא מעט מתפלאים כיצד אני יכול להיות כל כך אופטימי כאשר באותן סוגיות ממש עתידנים אחרים הם כה פסימיים.

לאמיתו של דבר, שנים רבות בעצמי לא הבנתי מדוע עתידנים רבים הם פסימיים. התקשתי לרדת לסוף דעתם של חוקרים שונים שעקבתי אחר החומרים שהם פרסמו לאורך זמן אשר רוח תחזיותיהם הייתה מלנכולית. התפלאתי מדוע הם נוטים יותר להתרכז בצדדים השליליים של מגמות. חרה לי מדוע הם לא מצליחים לראות את הפוטנציאל החיובי הטמון במגמות שונות. כאב לי מדוע הם נוטים להתעלם מההישגים שהמין האנושי השיג עד כה ומדוע הם כל כך לא מאמינים ביכולתו להתגבר על אתגרים קשים בעתיד ולצאת שוב מנצחים. נבצרה מבינתי נטייתם של כל כך הרבה חוקרים לזרוע חרדות ולשתק אנשים מלחשוב יצירתית על העתיד.

תחושות אלו הציקו לי שנים רבות ולא מצאתי להן מענה. נטיתי לייחס את הסוגיה לתכונות אופי של החוקר, למצב אישי או לאומי בו הוא נתון. פעמים אף חשבתי כי הגיל של החוקר מהווה משקל בנטיותיו האופטימיות או הפסימיות! זה לא הניח את דעתי.

בהזדמנות זו כאשר רוח נכאים שוב אוחות בדיונים על עתידה של מדינת ישראל אני מבקש להעלות כאן תשובה אחרת. לעניות דעתי היא יכולה לספק תשובה ולו חלקית בשאלה מדוע אני אופטימי בניגוד להרבה אחרים.

שתי גישות בניתוח מגמות

אנו מזהים שתי אסטרטגיות ארגון של נתונים כאשר עתידנים ניגשים לנתחם ולפני שהם מנסחים אותם כמגמות. האסטרטגיה האחת מתרכזת בתהליכים בהן מתעצבות המגמות והיא מכונה "תהליכים עתידיים" (Futures Processes). אלה הנוקטים בה נוטים להיות פסימיים יותר.

(Futures Targets). אלה הנוקטים בה נוטים להיות אופטימיים יותר. תשפטו אתם מי עדיף. למה הדבר דומה? אילו היו שני עתידנים בעלי שתי גישות שונות באים לנסח בלשון של תחזית את מחזור חייו של אדם ולנסות לחזות את עתידו מאז היוולדו ועד שנותיו האחרונות הם היו מתארים שני עתידים שונים של מחזור חייו של ההולך על שניים.

Futures Processes

בעל הגישה הראשונה בחקר עתידים, המתרכז בתהליכים, היה מנסח משהו מעין זה: אחר שהתינוק ייוולד, בשלושת חודשיו הראשונים, הוא יבכה בלילות. שנתו ושנת הוריו לא תנעם בעיקר בגלל כאבי בטן שייגרמו לו מהמטרנה. אם הוא יינק חלב אם הבכי שלו ינטה להיות עצבני בעיקר בגלל שחלב האם לא יספק את רעבונו. בשתי שנותיו הראשונות, הוא יהיה נטל על עצמו ועל הסובבים אותו בגלל שחירותו במרחב תהיה מוגבלת. המוגבלות הזו תגרום לו צער גדול גם משום שהטיטולים יגרמו לו נפיחות בעורו הרך וגם היות שהוא לא יוכל לבטא את כאבו כי הוא לא יוכל לדבר רק עד גיל מאוחר יותר. בגיל חמש, הוא יצטרך להיפרד מהוריו וללכת לן בו יהיו עוד 40 שכמותו בוכים וזבי חוטם. משבר הפרידה הזה ישאיר צלקות בנפשו הרכה. הוא יפתח עוינות כלפי הוריו שנטשו אותו. בטחונו באנשים אלה יתערער כי הוא ילמד כי אלה יכולים לעזוב אותו במיוחד כשהוא זקוק להם בסביבת ילדים רבים אחרים עוינים. אין לדעת אם הוא יוכל בהמשך חייו לפתח יחסים תקינים ואוהבים עם בן או בת זוג כתוצאה מכך. יש סבירות שכן, אך ידוע על כ-30 עד 50 אחוז מהילדים בארצות מערביות שלא מצליחים להתגבר על הטראומה והם נוטים כבוגרים להתגרש מנישואיהם. בגילאי העשרה, הוא יעבור את התקופה הקשה ביותר בחייו. פצעי הברגרות יגרמו לו לחוסר ביטחון ביחסיו החברתיים, הבנות אף נוטות לרעוב עד מוות כדי להראות כמו תמונות לא ריאליות בירחונים. מצבי הרוח של המתבגר כואבים ותחושות עזות של אי שביעות רצון וסיפוק ידחפו אותו לשים קץ לחייו. אחוז לא קטן מצליח לבצע התאבדות. בגילאי העשרים, לחצים ביולוגיים שמטרתם להניע את המשך קיומו של המין האנושי ידחפו אותו להרפתקאות עם בני המין השני שסופם מפח נפש וכאבי חזה עזים. הוא יחווה אהבה ובגידה. יש סיכוי, אמנם קלוש, שהוא ירצח את אהבתו אם זה או זו ידחו אותו. כדי לספק את דחפיו, יצריזו וצרכיו יש סבירות גבוהה מאוד שהוא יתחבר לבן או לבת זוג בתקווה שזה יהיה עד שהמוות יפריד ביניהם.

בגילאי השלושים, הוא יעבוד עד תשישות כדי לספק מזון וקורת גג לתא המשפחה שהוא מקים. הוא לא יוכל לישון בלילה אחר יום עבודה מפרך כי לרך הנולד יש כאבי בטן עזים.... איזו מלנכוליה? אם תשמע עתידן כזה, תאמר "עדיף ללכת להתאבד עתה... בשביל מה לחכות."

Futures Targets

לעומתו, העתידן בעל הגישה השניה, המתרכז ביעדים ובנקודות ציון, היה מנסח משהו מעין זה:

בשנותיו הראשונות של הילד הוא אמנם מתקשה בצעדיו אך הוא שואף לעצמאות במרחב ועצמאות מהוריו התומכים והדואגים מעבר למידה. כשהוא ישיג עצמאות הוא ירגיש בוגר המוכן לאתגרים קשים יותר. הוריו ירוו נחת ככל שעצמאותו תתחדד ואופיו הייחודי יתפתח.

בגיל ארבע או חמש, כשהוא ישלוט בשפה המדוברת, הוא יגרום נחת לסביבתו בגלל אמרות השפר והתבונה התמה שהוא יתחיל לגלות.

בגיל הבגרות הקשים, הוא יתחיל להיות מודע לגופו. הוא יבקש להביא לידי ביטוי את הפוטנציאל הטמון בו – פיסית ורוחנית. מרבית הנערים והנערות מוצאים את דרכם להביע את עצמם בדרכים יצירתיות המגבירות ומעצימות את הטוב בעולם. ההורים יידעו שלא כאבים ואכזבות דמות המתבגר לא תוכל להבשיל ועצמאותו לא תוכל להתבסס.

בגילאי העשרים, הוא יחפש שדות חדשים לרעות בהם, הוא יכבוש לבבות ויכבוש לו מעמד בחברה ובעבודה. הוא ימצא סיפוק ביצירתו בעבודה שתבוא לו בעמל רב.

בגילאי השלושים, הוא יבנה לו תא משפחתי ויביא לעולם חיים חדשים. אין יותר ממלא מלהביא לעולם חיים חדשים וללוות אותם בעמלם להבשיל לחיים בוגרים.

בסוף ימיו, כשהוא יסתכל לאחור, הוא יוכל לסכם בגאווה רבה כי בעמלו השיג את אשר השיג ולא בחסדיו של אף אחד. לא יהיה סיפוק גדול מזה.

עוד סיבות להיות אופטימי

מלבד זה, אני אופטימי בגלל שתי סיבות נוספות. האחת, אני מגיע מתרבות אופטימית. היהדות היא תרבות אופטימית קוסמית. היא מאמינה שהעולם הזה הוא נצחי. יש לנו אף הבטחה אלוהית לכך. המוטיב של קשת בענן יוכיח. היא מאמינה שהאדם הולך ומשתכלל במסע אין סופי. אחד מעיקרי אמונתה נקרא תחיית המתים. היא מאמינה שהמוות אינו טבעי ליצור אנוש ובבוא העת יבולע המוות לנצח.

אין היהדות מאמינה ביום הדין בו כל זה יעלם. ואם לא יעלם מעצמו משהו יעזור לו.

הסיבה השניה בגללה אני מעדיף להיות אופטימי היא ההכרה כי: כאסטרטגיה, אופטימיות מגבירה עוצמה. אין דבר שאין לו צדדים שליליים. אך אם נתמקד בצדדים החיוביים כן ייטב.